

ФОНД ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: НОВІ РЕАЛІЇ, СТАРІ ПРОБЛЕМИ

23 жовтня ц.р. відділ грошово-кредитних відносин Інституту за сприяння громадської організації "Клуб банкірів" провели круглий стіл на тему "Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: нові реалії, старі проблеми".

У роботі круглого столу взяли участь очільники і представники Національного банку України, Ради Національного банку України, Незалежної асоціації банків України, Державної виконавчої служби, Агентства із рефінансування житлових кредитів, комерційних банків, експерти.

Відкриваючи засідання круглого столу, академік НАН України В.М.Геєць акцентував на нинішніх проблемах і сценаріях макросередовища, в якому функціонують банки і регулятори (НБУ, ФГВФО).

Найбільш гострі дискусії в ході круглого столу точилися при обговоренні питань:

- Наскільки справедливе перекладання проблеми фінансування ФГВФО через бюджет на платників податків? Яка потенційна кількість банків поповнить список "клієнтів" Фонду до кінця року і в 2015 р.?
- Які ініціативи необхідно реалізувати для того, щоб вкладники почувалися захищеними? Які реформи для цього необхідно реалізувати на рівні регуляторів – НБУ та ФГВФО?

Ключовою проблемою для діяльності ФГВФО, яка надзвичайно загострилась у поточному році, є розриви у фінансуванні. Частково її вдалося пом'якшити коштом держави. У ході обговорення було озвучено оцінку можливої потреби у додатковому фінансуванні ФГВФО до кінця поточного року та щодо можливих джерел залучення коштів.

Учасники круглого столу погодились з тим, що в ситуації, коли НБУ активував виведення з ринку банків (у т.ч. тих, які займалися "схемною" діяльністю), розраховувати на відновлення довіри вкладників не варто. За таких обставин важливо впровадити строкові депозити для фізичних осіб без вимоги безумовного дострокового повернення.

Більшість учасників дискусії погодились з тезою про те, що одними з прорахунків регулятора було не запровадження мораторію на дострокове розірвання вкладів (як це було зроблено в 2004 р.): запровадження мораторію у поєднанні з валютним коридором, цільова підтримка банків, які мали проблеми з ліквідністю, і реальний контроль за спрямуванням коштів рефінансування не дали б можливості настільки критично загострити ситуацію на грошово-кредитному ринку.

Обговорення ініціатив щодо підвищення базової річної ставки регулярно збору в ФГВФО (з 0,5 до 2,5%) засвідчило однаковість позицій учасників дискусії – поки така ініціатива не на часі. Серед можливих негативних наслідків упровадження такого підходу, як зауважили фахівці, – посилення фінансового тиску на банки, збільшення кількості неплатоспроможних банків

на ринку. Також було наголошено на недоцільності сплати першочергового збору при реорганізації (злитті, приєднанні) банків.

У ході дискусії учасники круглого столу приділили значну увагу проблемі якості банківського нагляду НБУ, специфічним проявом якої є затягування з реакцією на проблеми і надмірні ризики у діяльності банків. Існуючі прогалини у банківському нагляді фактично стимулюють виведення з банків власниками і топ-менеджментом активів, заміну застав. У результаті цього різко скорочується обсяг ліквідних активів, за рахунок реалізації яких задовольняються вимоги кредиторів. У поточному році щодо жодного з банків, які ліквідуються, ФГВФО ще не дійшов до виплат коштів кредиторам далі третьої черги. В окремих банках, за інформацією Фонду, є очікування погасити заборгованість перед кредиторами четвертої черги (депозити, які перевищують гарантовану суму), однак стосовно більшості банків, які ліквідуються, подібні очікування відсутні.

За умовами співробітництва України з МВФ, зафіксованих у Меморандумі про економічну та фінансову політику (В. Політика у фінансовому секторі, п. 13), ФГВФО зобов'язаний здійснити перевірки в банках, де введена тимчасова адміністрація, на предмет з'ясування, що призвело до неплатоспроможності банку – протиправні дії чи недобросовісна практика банківської діяльності. Щоб підвищити шанси кредиторів на отримання коштів, які "зависли" у неплатоспроможних банках, ФГВФО намагається стягнути борги не тільки з позичальників, а й притягти до відповідальності власників та менеджерів банків.

Стосовно банків, які перейшли під управління ФГВФО, порушено 115 кримінальних справ (усього у поточному році ФГВФО подав до правоохоронних органів 228 заяв щодо неплатоспроможних банків, без урахування банків, які перейшли під управління Фонду за два останні місяці); загальна сума претензій, заявлених Фондом, становить 45,7 млрд грн, у т.ч. за вже порушеними кримінальними справами – 28,3 млрд грн. З-поміж відкритих кримінальних справ 73 – проти акціонерів та вищого менеджменту банків, 30 – проти контрагентів банків, 12 – проти посадових осіб. 87 заяв Фонду стосуються розкрадання коштів (за цими матеріалами відкрито 29 кримінальних справ). Учасники круглого столу зауважили, що процес очищення банківського сектора незворотний і погодилися, що необхідно ініціювати зміни до чинного законодавства, спрямовані на посилення відповідальності власників і менеджерів банків за фальшування (викривлення) звітності та зумисне доведення банків до стану неплатоспроможності (розкрадання, нелегальне виведення активів, протизаконна діяльність).

Активи банків, що ліквідуються, продаються непрозоро, часто – за заниженими цінами, через що неможливо не тільки розрахуватися з усіма кредиторами, а й виплатити вклади всім фізичним особам. Учасники дискусії погодилися, що вирішення цієї проблеми потребує удосконалення процесу продажу активів неплатоспроможних банків. Можливо, є сенс у створенні єдиного реєстру майна, виставленого на продаж ліквідаторами банків.

Експерти також підкреслили, що в умовах трансформаційних процесів, які відбуваються в самому регуляторі (НБУ), важливо забезпечити не формальне посилення незалежності центрального банку та скорочення його непродуктивних функцій, а суттєво підвищити інституційну спроможність НБУ, насамперед у частині більш жорсткого нагляду та регулювання банківської діяльності, що дозволить вирішити питання з кредитуванням пов'язаних осіб, а також прискорить процеси рекапіталізації та реструктуризації проблемних банків.

У результаті зустрічі досягнуто домовленостей про поглиблення співпраці Інституту з профільними банківськими асоціаціями (НАБУ) та банківською спільнотою у напрямі пошуку шляхів вирішення актуальних проблем банківської діяльності. Голова Клубу банкірів Людмила Мостова висловила щирю вдячність фахівцям відділу грошово-кредитних відносин Інституту за конструктивний діалог і експертну підтримку у вирішенні нагальних питань розвитку банківського сектора України.